

Lutke za predstavu "Judy&Punch"

Jovanović Glavaš, Iskra

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:292005>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA PRIMIJENJENU UMJETNOST
PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ KAZALIŠNO OBLIKOVANJE

ISKRA JOVANOVIĆ GLAVAŠ

LUTKE ZA PREDSTAVU „JUDY & PUNCH“

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc. dr. art. Ria Trdin

Osijek, 2018

SADRŽAJ

UVOD	2
1. KAKO JE NASTAO PUNCH	3
1.1. Prethodnici Puncta.....	3
1.2. Od kazališta marioneta do ručne lutke i Booth-a	4
1.3. Punch u 20. stoljeću i danas.....	5
2. PUNCHEVSKA DRAMATURGIJA	7
3. KONCEPT POVEZIVANJA POVIJESNOG I SUVREMENOG U PREDSTAVI „JUDY I PUNCH“	9
3.1. Vizualni koncept.....	9
3.2. Vizualna razrada karaktera prema konceptu.....	10
3.2.1. Izgled Judy i Puncta	11
3.2.2. Izgled sporednih likova	16
4. OBLIKOVANJE LUTAKA I TEHNOLOŠKA ISTRAŽIVANJA MATERIJALA	22
ZAKLJUČAK	26
SAŽETAK	27
LITERATURA	28
PRILOG 1	29

UVOD

Punch i njegove predstave poznate su danas u cijelome svijetu. Porijeklom je nastao od talijanske Pulcinelle te se kroz niz stoljeća razvijao u lik koji sa sobom nosi i svoju vrstu dramaturgije. Vrlo je agresivan i svojeglav te je glavni lik u svojoj predstavi, a ostali su likovi usputni i stoje mu na putu kao prepreke. U predstavi „Judy i Punch“, koja je završni rad studenata glume i lutkarstva Ree Kamenski-Baćun i Luke Vondraka te završni rad autorice ovoga rada, tradicionalna obilježja Puncha su osuvremenjena. Iako je Punch oduvijek bio vrlo fleksibilan i znao se prilagoditi svakom vremenu, ipak je zadržao određene karakteristike koje ga obilježavaju. U navedenoj predstavi on je smješten u suvremeno doba koje sa sobom nosi i određene odlike suvremenog društva. Karakteristična dramaturgija, nastala je iz komedije dell'arte koja je poznata po tipskim likovima. U ovoj predstavi zadržana je forma koja ističe tradicionalne stereotipe, samo su likovi izmijenjeni kako bi odgovarali suvremenom društvu.

U svim aspektima predstave pokušala se poštivati tradicija koja je provedena kroz suvremene situacije te ističe probleme suvremenog društva.

1. KAKO JE NASTAO PUNCH

Luko Paljetak je lijepo ukratko opisao što je to danas Punch riječima: „Premda svoje porijeklo vuče od talijanske Pulcinelle, Punch je posve drukčiji, on je čist proizvod engleske pučke tradicije, obogaćen mnogim književnim natruhama koje svoj izvor imaju u srednjovjekovnoj tradiciji i, dakako, u sveobuhvatnom Shakespeareu.“¹

1.1. Prethodnici Puncha

Lik Puncha svoje korijene vuče još od Atelanske farse iz koje se razvila komedija dell'arte. Komedija dell'arte poznata je kao komedija tipova te je ta forma prenesena i u samo lutkarsko kazalište putem likova sluga Zanni i Lazzi. Iz navedenih tipova nastala je ručna lutka Pulcinella koja je bila preteča svih komičnih likova Europe poput Polichinellea i Puncha. Talijanski lutkari su već u 16. stoljeću nakon izvedbi u Francuskoj putovali u Englesku. „Signor Bologna“, čije je pravo ime Pietro Gimonde, 1662. godine napravio je predstavu sa Pollicinelle-om koja je imala masovni uspjeh te se kasnije iz tog lika razvio suvremeni Punch kojemu su pridodana obilježja engleske tradicije Luda i prikazivanja poroka kao komičnog elementa (Jurkowski, 2005)². Datum i mjesto rođenja Puncha zapisao je engleski pisac Samuel Pepys u svom dnevniku kao 9. svibanj 1662. godine u Kovet Gardenu u srcu Londona(Lazić 2004:151)³.

Lik Pulcinelle, Punchov prethodnik, bio je prvobitno marioneta, a kasnije postao poznat kao ručna lutka. Imao je mnoga imena kao što su: Pulcinella, Polichinelli, Punctionelli, Punchinnanella i Punchinello koje su Englezi na koncu skratili u Punch. Na početku Punch-Pulchinella nije imao stalan karakter te je prema Mrkšiću kasnije dobio karakteristike: „...veliki trbuh i isto tako veliku grbu, prevrtao je očima i govorio kreštavim glasom, te postao prost i bezobrazan. U svemu je pretjerivao i bio neumjeren ne samo u jelu i piću, već i u drugim životnim očitovanjima. Jednom riječju: simpatični luđak kojeg svi vole, jer mu je sve dopušteno. Dobio je i nerazdvojnu družicu, svoju ženu Judy s kojom se uvijek

---

¹Punch i Judy: Tragična komedija ili komična tragedija. Zagreb: MČUK, 2011. Str. 35.

²Jurkowski, H. (2005) *Povijest europskoga lutkarstva*: I. dio, Od začetka do kraja 19. Stoljeća. Zagreb: MČUK. str. 90.-104.

³Lazić, R. (2004) *Svetskolutkarstvo: Historija, teorija, istraživanja*. Beograd: Foto Futura i Radoslav Lazić, str. 151.

pojavljivao.“ Judy se u početku zvala Joan te je tek kasnije dobila ime Judy. (Mrkšić, 2006:119) ⁴

1.2. Od kazališta marioneta do ručne lutke i Booth-a

Početakom 18. stoljeća Punch je bio lik u marionetskim predstavama Martina Powella te ga je on i popularizirao. Punch tada još nije imao svoju vlastitu predstavu, ali je bio prisutan u svim njegovim predstavama i oblačio se u razne ličnosti. Punch je dobio kazalište nazvano po sebi 1738. godine, a otvorila ga je Charlotte Chark u James Street na Haymarketu. To kazalište nije dugo opstalo, ali je potaklo i druge lutkare poput Samuela Foot-a da prihvate i razvijaju Puncha i njegov lik.⁵ Posljednji opis Puncha u obliku marionete potiče iz 1772. godine u komadu pod nazivom „Punchova lutkarska predstava“. U tom komadu Judy još uvijek nalazimo pod nazivom Joane te tipične likove komedije dell'arte. Velika Engleska kazališta počela su propadati te su se lutkari preselili na ulice sa svojim pozornicama-kutijama koje Englezi nazivaju Booth. Punch je postao glavni lik predstave, a svi ostali likovi su se pojavljivali u epizodama. Na Slici 1.⁶ možemo vidjeti kako je izgledala tradicionalna predstava dokumentirana 1795. godine.

Slika 1.: Punchova predstava lutaka, Isaac Cruikshank 1795.

⁴Mrkšić, B. (2006) Drveni Osmijesi: Eseji iz povijesti i teorije lutkarstva. Zagreb: Međunarodni centar za usluge u kulturi. str.117.-119.

⁵Victoria and Albert Museum. URL: <http://www.vam.ac.uk/content/articles/t/thats-the-way-to-do-it!-a-history-of-punch-and-judy/> (2018-5-5, 20 h)

⁶A BriefHistoryofPunch&Judy. URL: <https://web.archive.org/web/20101123140814/http://www.speckinspace.com/whatsit/history/> (2018-5-5, 20 h)

U 19. stoljeću Punch je već pričao pomoću metalnog instrumenta popularno nazvanog „swazzle“ (piskalica) te je imao prepoznatljivu palicu zvanu „Slapstick“ i danas poznatu dramaturgiju kao epizodnu strukturu komedije (Jurkowski, 2005)⁷. U tom stoljeću i njegova je žena promijenila ime iz Joan u Judy te je u predstavama bio pas Toby kojega je igrao često pravi pas. U 19. stoljeću je Punch već bio prava zvijezda te je 1841. u Londonu satirični časopis dobio po njemu ime. Slikovnice za djecu rađene su prema njegovim predstavama, a njegov je lik bio često naslikan na raznolikim kućanskim predmetima. Krajem 19. stoljeća Punch je postao toliko popularan da su njegovi nastupi zabilježeni u Sjedinjenim Američkim državama.⁸ Na Slici 2. vidimo prikaz Puncha na Glasgow Green Fair (Vašar u Glasgovo) u 1825. naslikan od Williama Heatha⁹.

Slika 2.: Punch na Glasgow Green Fair 1825.

1.3. Punch u 20. stoljeću i danas

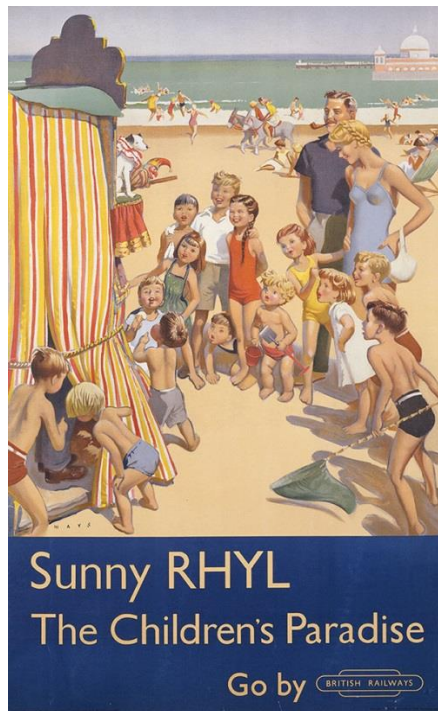
Lutkarstvo u Velikoj Britaniji postalo je manje popularno početkom 20. stoljeća zbog drugih oblika zabave kao što je bilo kino. Predstave Punch i Judy su zbog povećanja prometa sve manje izvođene na cesti te sve češće na plažama uz more. Tijekom pedesetih godina predstave Puncha postale su uglavnom namijenjene djeci i izvodile su se uz more. Plakat koji je prikazan na Slici 3. prikaz je kako se Puncha doživljavalo 1952. godine.

---

⁷Jurkowski, H. (2005). Nav. dj. str. 278.-283.

⁸ Victoria and Albert Museum. URL: <http://www.vam.ac.uk/content/articles/t/thats-the-way-to-do-it!-a-history-of-punch-and-judy/> (2018-5-5, 20 h)

⁹A BriefHistoryofPunch&Judy. URL: <https://web.archive.org/web/20101123140814/http://www.speckinspace.com/whatsit/history/> (2018-5-5, 20 h)

Slika 3: Poster Sunny RHYL iz 1952.

Od tada do danas radi se na očuvanju tradicije Puncha pa je on tako dobio izložbe posvećene njemu, naveden je na stranicama vlade kao jedna od 12 najvažnijih britanskih ikona rame uz rame sa šalicom čaja, Stonehengeom i Alisom u zemlji čudesa. Ima svoj „Punch & Judy College of Professors“ koji održavaju njegove izvedbe na životu te „Punch & Judy Fellowship“¹⁰ koji organizira raznolika okupljanja njegovih izvođača.¹¹ „Punch & Judy College of Professors“ osnovani su na sastanku glavnih lutkara koji izvode predstave Puncha, u Punch Taverni 1985. godine te su to objavili u the Times-u. Njihov glavni cilj je promovirati i održavati najviše standarde u predstavama te ih izvode diljem svijeta. Osim toga pišu knjige, snimaju filmove, stvaraju i iznajmljuju lutke i pozornice te su postali povjesničari i arhivisti za Puncha.¹²

---

¹⁰ThePunchandJudyFellowship. URL: http://thepjf.com/history_of_punch_and_judy.html (2018-5-5, 21 h)

¹¹ Victoria and Albert Museum. URL: <http://www.vam.ac.uk/content/articles/t/thats-the-way-to-do-it!-a-history-of-punch-and-judy/> (2018-5-5, 20 h)

¹²ThePunchandJudyCollegeofProfessors. URL: <http://www.punchandjudy.org/> (2018-5-5, 21 h)

2. PUNCHEVSKA DRAMATURGIJA

Prema Laziću (Lazić, 2004:155)¹³ dramaturgija suvremenog Puncha vuče korijene još iz srednjovjekovnih moraliteta gdje se tumače zle uloge u kojima vidimo neke vidove karakteristične Punchove dramaturgije kao što su: pretvaranje, surovost, nemoralnost, seksualna razularenost, bezrazložna pakost, tema kažnjavanja, nemoralnosti i zločina i moraliziranje koje je često slabo uvjerljivo te na koncu Punch to okrene u svoju korist. U poglavlju o Trijumfu Puncha (Lazić 2004:156)¹⁴ navodi kako se tijekom 18. stoljeća predstava sa Punchem stabilizirala te dobila svoje karakteristične crte: apsolutna zloba u kontekstu razularenog besmisla. Punch u sukobu s vlastima bira bijeg te vrši zločin za zločinom. Supruga mu povjerava bebu na čuvanje, beba plače, on se živcira i ubije je; Žena dolazi po dijete pa i nju ubije... i tako se to nastavlja sve do dolaska vraga koji voli pravdu, kojega Punch na kraju iskasapi. Prema Laziću u takvoj dramaturgiji zlo pobjeđuje na cijeloj liniji te se u liku Puncha miješaju inteligencija Polišinelu i komična nelogičnost engleskog klauna te nam to daje živu sliku totalne pobune protiv svakog oblika vlasti.

U Mrkšićevoj knjizi „Drveni osmijesi“ u poglavlju „Od „Nonsensa“ do apsolutne lutke“ (Mrkšić, 2006)¹⁵ možemo pronaći detaljan opis tipičnog teatra Puncha koji je napisao svećenik H. Pükler-Muskau 18. srpnja 1834. godine. U tom opisu navodi se kako je Punchev dramski sistem uvijek jednak te se razvija uobičajenim redosljedom. U početku se otvara zastor i čujemo pa zatim i vidimo lik Puncha koji se skačući i smijuljeći preporuča publici smiješnim monologom: „Kaže da je prava momčina koja se voli narugati cijelom svijetu, ali ne voli da se njemu rugaju, te da je ljubazan jedino prema krasnom spolu. Kaže da troši mnogo novaca i da je jedini njegov cilj da se smije i da se što više deblja. Junak je od oka i k tome veliki zavodnik žena i djevojaka. Voli dobro jesti dok mu se kesa ne isprazni, a kad ona presuši, spreman je, ako treba grickati koranicu drveta. Ako umre neće ga zato jako boljeti glava.“ (Mrkšić, 2006:194)¹⁶ Radnja se u nastavku odvija tako da Punch zove svoju mladu ženu Judy koja mu pošalje psa i pravi se da ne čuje. Pas ugrize Puncheda za nos te se tako naganjaju dok ga Punch ne istuče. Na to dolazi prijatelj kuće Scaramouche s velikim bičem u ruci i kudi Puncheda zato što tuče psa, Punch ga nagovori da svira gusle koje drži u ruci. Usred tog sviranja i plesanja Punch Scaramouchu izbije bič iz ruke te ga pretuče i izbije glavu sa

---

¹³ Lazić, R. Nav.dj., str. 155.

¹⁴ Isto. str. 156.

¹⁵ Mrkšić, B. (2006) Drveni Osmijesi: Eseji iz povijesti i teorije lutkarstva. Zagreb: Međunarodni centar za usluge u kulturi. str.194.– 209.

¹⁶ Isto. str. 194.

ramena (doslovno). Zatim Punch opet traži svoju Judy, a kad ona stupi na scenu dogodi se trenutak nježnosti između njih dvoje te Punch traži da vidi svoje dijete po koje odmah zatim Judy i odlazi. Judy donese dijete i vraća se nazad kućnim poslovima. Kako Punch nije jako spretna s djecom, dijete se rasplače a Punch ga smiri tako što ga baci kroz prozor. Zatim ulazi Judy i pita gdje je dijete pa se zbog toga posvađaju i potuku te i nju na kraju Punch ubije. Punch nije tužan što je ubio i dijete i Judy, već je sretan što je izgubio ženu. U drugom činu vidi se Punch i njegova ljubavnica Polly kojoj on izjavljuje ljubav, na to ulazi njezin prijatelj kojega Punch ismijava. Na to Prijatelj dovede vatrenog konja kojeg Punch jaše te padne s njega. U tom trenu na scenu dolazi doktor koji mu priskače u pomoć, Punch ga nasamari i uspije udariti. Doktor zatim pokušava izudarati Puncha svojim štapom, ali na koncu Punch toliko izudara doktora da on umre. Tako se redom zbivaju slične zgode u koje uvijek tragično završe i Punch ubije sve likove. U tekstu se on bori još sa Konstablom, policajcem, krvnikom te ga odvođe u zatvor gdje ga pokušaju objesiti. Svojim smicalicama on nagovori krvnika da mu pokaže kako se gura glava u omču te ga objesi. Na koncu se Punch susreće sa vragom koji ga odvodi u pakao. U paklu njih dvojica imaju borbu i Punch uspije pobijediti i samog vraga.

Ovakva dramaturgija vrlo je slična teatru apsurdna. Punch na početku ne dolazi od nikuda i na kraju ne odlazi nigdje. Njegovi susreti i ubojstva događaju se slučajno i nemaju zaplet po uzročnoj vezi, ne pričaju priču, nego se samo neposredno događaju. Punchedva ubojstva su kao dječja igra i potpuno su apsurdna, a Punchu su jednostavno samo smiješna.

Sama dramaturgija Puncha samo je mali dio njega, kako Paljetak kaže: „...Punch je potpun – savršen – tek kada je na sceni, u pokretu, u punom razmahu svoga bića i svoje batine. Tekst je samo sredstvo za potpuno oživotvorenje toga lika koji na neodoljiv način postaje naš suvremenik u svako, pogotovo u ovo naše ovako okrutno doba. Taj nenadvladivi Punch!”¹⁷

---

¹⁷Punch i Judy: Tragična komedija ili komična tragedija. Zagreb: MČUK, 2011. Str. 35.

3. KONCEPT POVEZIVANJA POVIJESNOG I SUVREMENOG U PREDSTAVI „JUDY I PUNCH“

Predstava „Judy&Punch“ koju kao završni rad izvode studenti 3. godine Odsjeka za kazališnu umjetnost, smjer gluma i lutkarstvo, Rea Kamenski-Bačun i Luka Vondrak konceptualno se razlikuje od klasičnih povijesnih prikazivanja poznatoga lika Punch i njegove žene Judy. Sam naslov predstave ukazuje na činjenicu da se odmičemo od tradicije budući da je prvo navedeno ime Judy, a ne Punch kao uobičajeno. Dramaturški, ova predstava je razrađena tako da je Judy pokretač radnje te samim time ona dolazi u prvi plan. Glava nit vodilja pri osmišljavanju teksta i razradi likova je 356. godišnjica braka Punch i Judy. Punch i Judy su slavili 350 godina postojanja od prvog službenog spomena njihova imena 2012. godine.¹⁸ Radnja počinje na dan njihove 356. godišnjice braka koju na njima svojstven način Punch i Judy žele obilježiti. Problem nastaje kada Judy ne želi više da se samo tuku te je željna prave romantike i intimnosti. Ona osmišljava vlastiti plan kako da se osveti svom mužu za sve godine koje je on nju tukao i podčinjavao te okreće kompletni koncept tradicionalne radnje u obrnutom pravcu od uobičajenog. Sama predstava se ne razlikuje jako od tradicionalnog prikaza te Punch ostaje donekle karakterističan sebi jer tuče sve koji mu se nađu na putu. Ostali likovi u predstavi prikazani su pomalo stereotipno, što je još jedna odlika tradicije samog Puncha, pa tako imamo mrkog policajca s brkovima, glupog lopova, slatku bakicu itd. Prema dramaturškom konceptu izvođača, svi likovi trebaju djelovati pomalo stereotipno s određenim pomakom koji se manje očituje u njihovom izgledu, te element iznenađenja postižu upravo netipičnim ponašanje stereotipnih likova. Ideja autora teksta koji se nalazi u Prilogu 1. je dekonstrukcija tradicije i socijalnih normi koje su se promijenile u odnosu na vrijeme u kojem su Punch i Judy originalno nastali.

3.1. Vizualni koncept

Kako bi se lutke uklopile u koncept u kojemu one postoje već 350 godina, u samom likovnom oblikovanju korištene su boje koje tradicionalno vidimo na likovima koji se pojavljuju u predstavi Punch i Judy, te su formom vrlo slični tradicionalnim prikazivanjima

---

¹⁸ Mail Online. URL: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2141622/Thats-way-Mr-Punch-celebrates-350-years-recorded-time-diary-Samuel-Pepys.html> (2018-5-5, 20 h)

njihova karaktera. Zbog poveznice s tradicijom, odlučeno je kako će lutke biti u tehnici ručne lutke tj. ginjola. Budući da se idejno želi prikazati kako je prošlo 350 godina od postojanja poznatih likova Punch i Judy, u izradi kostima koristili su se suvremeni krojevi i tradicionalne boje. Paleta boja koja je korištena bazirana je većinom se na primarnim bojama: crvenoj, žutoj i plavoj te crnoj i bijeloj boji. Zbog toga Punch ima moderni crveni sako, a Judi ispod pregače nosi odijelo sa prslukom kao znak njezine emancipacije. Pojedini likovi povezani su detaljima u istoj boji iz čega iščitavamo njihovu međusobnu pripadnost. Svojim izgledom likovno svi karakteri djeluju manje izobličeno i groteskno od tradicionalnih lutaka budući da je suvremeno društvo vrlo snažno okrenuto vanjskoj ljepoti te se promoviraju pravilne crte lica. Osim toga, dramaturški, likovi nisu toliko jako agresivni i izopačeni kao u klasičnim prikazima ovoga tipa. Likovi u ovoj predstavi djeluju ljudskije, ali ipak neuobičajeno. Veća ljudskost u likovnom rješenju postignuta je manjim izobličavanjem crta lica te realističnim i prirodnim oslikavanjem lutaka. Kao poveznica svih likova, oči su prikazane neuobičajenim likovnim rješenjem pa umjesto izbočenih očnih jabučica imaju udubljene jabučice s izbočenim šarenicama. Na taj način oči nisu dislocirane, ali lutkama daju određenu notu neuobičajenoga te ih ne smatramo ljudskih bićima, već lutkama koje žive u vlastitom svijetu.

Scenografija je zamišljena kao klasični lutkarski paravan koji je napravljen od niza okvira za slike koji svojim rasporedom podsjećaju na obiteljske fotografije obješene na zidu. Unutar tih okvira nalazile bi se stare slike Puncha i Judy koje su originalne slike iz predstava koje su izvođene u različitim razdobljima tijekom povijest. Takvim konceptom, odmah bi u samom početku predstave dali gledatelju do znanja kako se radi o povijesnim likovima koji su zajedno prošli dugačak put, u njihovom slučaju 356. godina skupa. Cjelokupna scenografija bi paletom boja nalikovala na stare, isprane fotografije sepijastih i crno-bijelih tonova. To nas asocira na stare obiteljske fotografije te jer bi se na takvoj scenografiji dodatno istaknule lutke koje su živih boja. Odabirom boja te koloritskom distinkcijom scenografije i lutaka, dobili bismo jasnu sliku da je kontekst predstave obljetnica koja budi razne uspomene, a da su lutke smještene u današnje doba.

3.2. Vizualna razrada karaktera prema konceptu

U predstavi „Judy i Punch“ susrećemo raznolike likove od kojih su Punch, Judy, Vrag, Smrt i Policajac tradicionalni likovi koji se zajedno pojavljuju u predstavama Puncha kroz

povijest dok lik lopova i Bakice nisu sastavni dio karakterističnih likova za predstavu ovog tipa. Iako imamo nove likove u priči, karakteri su rađeni tipski i stereotipno kako nalaže tradicija Puncha. Kod likova nema trajnih promjena u karakteru od početka do kraja predstave, ali imamo povremene prividne promjene u njihovom ponašanju i odskakanja u stereotipu koji je originalno zamišljen. Zbog toga pojedine lutke imaju presvlake kostima kako bi se dodatno naglasilo njihovo psihološko stanje koje se promijenilo. Svi poznati likovi karakterno su u tekstu prikazani puno blaži i nježniji od standardne tradicije te su zbog toga i njihova lica puno manje groteskna i nježnije forme od uobičajenog prikazivanja. Realističan način na koji su bojani likovi, također bi trebao djelovati toplo, ugodno i ljudski, a ne groteskno kao tradicionalni likovi koji su imali vrlo jake i neprirodne boje na licima.

3.2.1. Izgled Judy i Puncha

Glavni likovi ove predstave su Punch i Judy kako je to i tradicionalno, samo je u ovom tekstu Judy pokretač radnje i glavni akter, a ne samo jedan od likova koji se nađu Punchu na putu. Na Slici 4. možemo vidjeti kako tradicionalno izgledaju Punch i Judy.

Slika 4.: Lutkari iz Punch and Judy Fellowshipa sa svojim lutkama¹⁹

Vizualni opis tradicionalne Judy nalazimo kod Mrkšića (Mrkšić, 2006:198) koji navodi: „...Judy, žena svoga muža – grbava kao i on i još većeg nosa od njegova.“²⁰ U tradicionalnom

¹⁹ThePunchandJudyFellowship. URL: http://thepjf.com/history_of_punch_and_judy.html (2018-5-5, 21 h)

²⁰Mrkšić, B. (2006) Drveni Osmijesi: Eseji iz povijesti i teorije lutkarstva. Zagreb: Međunarodni centar za usluge u kulturi. str.198..

prikazu, ona je jednako ružna kao i Punch. Uobičajen kostim koji ona nosi je plava haljina sa pregačom i kapicom te bi se po izgledu kostima moglo reći da je stereotipna kućanica koja cijeli dan sprema po kući i kuha. U literaturi od njezinog karakternog opisa nalazimo jedino to da radi kućanske poslove i prigovara svome mužu te ga često tuče oklagijom ili tavom. U ovoj predstavi, Judy doživljavamo potpuno drugačije, a to je izraženo njezinim vizualnim identitetom. Ona je emancipirana žena kojoj je dosta nasilnoga muža koji ne zna pokazati romantiku. Kroz cijelu predstavu trebamo imati dojam da je ona samostalna i osvećuje se svome mužu za godine maltretiranja te mu zbog toga namješta situacije kako bi on upao u probleme. Na koncu predstave saznajemo da ona njega ipak voli te je sve bila namještaljka kojom je htjela iznenaditi Puncha na dan njihove godišnjice. Na Slici 5. vidimo Judy u prvom kostimu u kojem ona ulazi na scenu.

Slika 5.: Skica Judy u prvoj verziji kostima

Iako je Judy tradicionalno prikazivana vrlo ružnom, za potrebe ove predstave njezine su crte lica jako ublažene tako da djeluje ljupko i ljepušasto kako bi gledatelji lakše prigrlili njezin lik i da izazove simpatije kod gledatelja kao nježna žena koju muž maltretira. Iako je Judy tradicionalno prikazivana kao plavuša, ovdje ima crnu boju kose kako bi angažiranjem gledatelju dala do znanja da možda i nije toliko simpatična koliko djeluje. Kosa svezana u visoki rep je odabrana jer odgovara i slici savršene kućanice, koje su bile popularne sredinom

prošloga stoljeća, a također odgovara i izgledu suvremene, emancipirane žene. Judy u svom kostimu djeluje kao da ispod pregače nosi plavu haljinu i bijelu košuljicu te pregaču kao što je prikazivana u tradicionalnim izvedbama. Pregača je svijetloplave boje sa bijelom čipkom i oslikana crvenim jabukama. Motiv jabuke koji se nalazi na pregači simbolizira Evinu izdaju rajskom vrtu. Kako je Eva uspjela Adama namamiti da proba jabuku, tako je i naša Judy uspjela svoga Puncha nasamariti i prevariti. Na Slici 6. vidimo skicu Judy u drugoj presvlaci u kojoj se pojavljuje nakon što poludi na Puncha i skine pregaču.

Slika 6: Skica Judy u kostimu bez pregače

Za kostim u kojem Judy izražava svoju samostalnost, odabrano je plavo prugasto odijelo s prslukom. Žena u odijelu s prslukom od početka 20. stoljeća stvara nam dojam jake, samostalne žene koja svojim karakterom podsjeća na muškarca, ali djeluje vrlo zavodljivo. Osim toga prugasta odijela često nas asociraju na mafijaše koji spletkare te i u tome vidimo Judy koja spletkari kako bi Punch zapao u probleme. Crveni detalji na odjeći Judy, poveznica su njezina lika sa Punchom koji je primarno u crvenoj boji. Judy na kraju priče pokazuje da zaista voli Puncha i da ga nikad ne bi napustila te zbog toga od početka do kraja predstave na njoj ima niz detalja u crvenoj boji kao što su vrpca u kosi, oko vrata te remen koji simboliziraju da je ona od glave do pete Punchedva žena.

Punch kao glavni lik uglavnom se pojavljuje u obliku koji je vidljiv na Slici 4. U literaturi o njegovom izgledu se navodi da ima grbu, veliki kukasti nos te crveno odjelce. Kao što se vidi na slikama, primarna boja u njegovom kostimu je crvena, zatim slijedi žuta te ima detalje u zelenoj boji. Te tri boje su bile osnova za Puncha i u našoj priči. Njegov karakter ukratko je opisala Marijana Županić Benić (Županić Benić, 2009:20)²¹: „Punch je prgav, svojeglav i bučan lutak koji se na sceni bori samo za svoje pravo da živi kako hoće. Zbog takvog stava morao je u svakoj predstavi biti najdominantniji. Kad bi god njegovu samovolju netko pokušao narušiti, on bi sve redom ubijao, bez obzira radi li se o djetetu, ženi ili predstavniku vlasti, a poštedio bi jedino svoju ljubavnicu.“ Crvena boja njegovog odjelca savršeno pristaje tome karakteru. Kada pogledamo opis Punchedvog karaktera u njemu prepoznajemo pojedine ličnosti suvremenog društva, osobe koje ne staju pred ničime kako bi zadovoljili svoj ego i napunili džepove. Na Slici 7. vidimo skicu Puncha za ovu predstavu.

Slika 7.: Skica Puncha

Punch je obučen u crveno odijelo suvremenog kroja te ima žutu raskopčanu košulji i zelene detalje. Njegovo odijelo i dalje izgleda kao ono tradicionalnog Puncha zbog kolorita, ali kroj je potpuno suvremen s otkopčanom košuljom te velikim remenom što prepoznajemo

---

²¹ Županić Benić, M. (2009). O lutkama i lutkarstvu. Zagreb:Leykam. Str. 20.

kao znakove stereotipnih „egomanijaka“ koje nalazimo u današnjem društvu. Njegov izraz lica, podsjeća na tradicionalnog Puncha jer ima velike buljave oči, veliki nos i osmijeh od uha do uha. Cjelokupno lice je pomalo deformirano u proporcijama kao i kod ostalih lutaka jer označava iskrivljenosti njihovih karaktera. Kod Puncha te bi iskrivljenosti trebale biti najizraženije budući da je on najmanje realan lik. Unatoč već poznatim karakteristikama crte lica Puncha nisu toliko groteskne kao kod prethodnika, jer se i on prilagodio suvremenom društvu koje je jako orijentirano na ljepotu. Prema tome možemo zaključiti da je Punch ipak s vremenom postao blaži karakterom i nije više toliko surov koliko je snalažljivac koji se voli potući. Na Slici 8. vidimo gotove lutke Puncha i Judy te je vidljivo kako je crvena boja poveznica između njih dvoje. Ona simbolizira i njihovu ljubav jedno prema drugome, ali i bijes i agresivnost koju oboje nose u sebi što je dominantnije kod Puncha. Kako bi ih se vizualno dodatno povezalo korišteno je remenje istog oblika u različitim bojama.

Slika 8.: Gotove lutke Punch i Judy

3.2.2. Izgled sporednih likova

Sporedni likovi u predstavama Punch i Judy kroz povijest su se mijenjali. Likovi koji su od samih početaka zadržani do dan danas su Policajac, Vrag, Doktor, Ljubavnica i Beba. Često su dodavani novi likovi s obzirom na drugačije dramaturgije ili kontekst priče.²² Za potrebe ove predstave zadržani su karakteristični likovi policajca, vraga i smrti koja se znala vidjeti u predstavama Puncha. Potpuno novi likovi su Bakica i Lopov. Sporedni likovi su rađeni vrlo stereotipno s obzirom na percepciju suvremenog društva. Na Slici 9. vidimo skicu i gotovu lutku Policajca.

Slika 9.: Skica i gotova lutka Policajca

Policajca u našem društvu često vizualiziramo kao podebljeg, brkatog i namrgođenog lika koji je vrlo egocentričan i nije pomoć ljudima već problem. U ovom tekstu iskorištena je situacija koja je viđena na Osječkim ulicama kada policajac bakicu baca na pod jer je prešla preko crvenoga. I ovdje imamo takav slučaj policajca koji ne razlikuje što je dobro, a što loše već slijepo slijedi pravila makar morao neopravdano koristiti silu. Liku Policajca napravljeni su crveni brkovi i obrve jer se u početku teksta spominje da je on Škot, a ta boja kose

²²ThePunchandJudyCollegeofProfessors. URL: <http://www.punchandjudy.org/> (2018-5-5, 21 h)

karakteristična je za Škote i Irce. Ovo je jedini lik koji zapravo nema oči jer je toliko namrgođen da mu se jedva vidi lice od obrva i brkova. Kostim mu je napravljen prema uzoru suvremenih policijskih uniformi policajaca te ima pancirku koju oblači u sceni kada se nalazi u tenku.

Lik Lopova potpuno je novi u ovoj vrsti predstave. Lopov je dramaturški ubačen kako bi ukrao novce koje onda i Punch ukrade. Na Slici 10. vidimo skicu i gotovu lutku Lopova. Kao i kod drugih sporednih karaktera njegov je kostim napravljen u stereotipu lopova u prugastom odijelu koje se u suvremenom svijetu već postalo znak za lopova te se koristi za njihov prikaz. Lopov iz naše priče zapravo je najveća žrtva uz vraga. Njega se pretuče i prevari te je karakterno reprezentacija glupavog čovjeka kojega svi izmuče. Kako bi se istakla njegova maloumnost, napravljene su mu velike klempave uši te vrlo široko postavljene oči. To su fizička obilježja koja se često poistovjećuju sa ljudima slabijeg uma te dobričinama. Osmijeh mu je napravljen neodređeno te ne možemo razaznati hoće li se nasmijati ili rasplakati. Njegov fizički izgled kod gledatelja bi trebao izazvati sažaljenje i potrebu da ga se zaštiti kako bi drugi likovi djelovali još brutalnije.

Slika 10.: Skica i gotova lutka lopova

Lik Bakice zamišljen je da izgleda kao mila i simpatična stara bakica kojoj bi svatko pomogao prijeći cestu, ali kroz igru vidimo da je i ona zapravo vrlo brutalna te na koncu kao i Punch istuče sve koji joj smetaju. Ona pomalo djeluje kao da je Punchova baka te se zbog toga na njezinom kostimu pojavljuju crveni detalji koji su vidljivi na Slici 11. Najizraženiji detalj crvene boje je njezina torbica koju koristi kako bi sve istukla.

Slika 11.: Skica i gotova lutka bakice

Za primarnu boju bakice odabrana je žuta koja bi trebala istaknuti njezinu živost i gledateljima dati dojam topline kao i čipka koja se nalazi oko vrata. Također haljina sa uzorkom cvjetića trebala bi asocirati na haljine koje su naše bake često nosile. Crvene naočale mačkastog oblika blago su upozorenje pažljivijim gledateljima da ta slatka Bakica možda i nije tako mila i draga kao što se na prvi pogled čini. Crte lica napravljene su tako da djeluje staro te je napravljen veći nos koji je karakterističan kako za Puncha tako i za starije ljude. Oči su napravljene manje od ostalih likova kako bi se naznačila njezina slabovidnost te je ona jedini lik koji nema velika usta jer se starijim ljudima općenito istanje usta.

Još jedan standardni lik za predstave Puncha je i Vrag koji je ovdje prikazan podosta drugačiji od tradicije. U konceptu je Vrag odustao od svojih vragolija te je postao propalica koja živi na ulici, vjeruje u Zen filozofiju te skuplja boce Jane koje na sebi imaju motivacijske poruke jer su mu one jedino veselje u životu. Cilj je bio prikazati umornog, oronulog, tužnog

vraga. On u jednom trenu ipak uspije pokazati svoje pravo mračno lice te je zbog toga njegov izgled morao biti promjenjiv. Promjenu vidimo na Slici 12. On prvobitno na sebi ima ogrtač napravljen od jutene vreće koji je pokidan i zamazan kako bi djelovao što jadnije i izmučenije. Na drugoj skici vidimo njegov originalni kostim na kojem su plamenovi pakla i djeluje vrlo otmjeno u crnoj boji.

Slika 12.: Skice Vraga u dva različita kostima

Kako bi se istaknula njegova zapaštenost, napravljena mu je brada koja se skida u trenutku kada dolazi u snagu. U samom tekstu naznačeno je kako Vrag ima polomljeni rog koji prikazuje koliko je pretrpio. Drugi rog mu za razliku od klasičnih prikaza vraga ima pravac prema dolje kako bi dodatno pojačalo njegovu depresiju. Crte lica su napravljene tako da djeluje umorno te ima dva sloja podočnjaka. Usta nisu jasno definirana i ne možemo sa sigurnošću reći smije li se on ili ne. Lik Vraga nije bojan žarkom crvenom bojom nego je odabrana nijansa koja u sebi ima boju kože sa crvenkastim premazom kako bi djelovao više ljudski. Izgledom ovaj Vrag treba izazvati sažaljenje publike te gledatelji trebaju stati na njegovu stranu jer je i on u ovoj priči žrtva Puncha i Judy. Na Slici 13. vidimo gotovu lutku vraga te način na koji je riješena njegova promjena kostima i jasno je vidljiva boja kože koja je spomenuta.

Slika 13.: Gotova lutka Vraga

Zadnji lik koji se u predstavi pojavljuje je lik Smrti. On se na sceni pojavljuje svega nekoliko sekundi. Jednom gestom pokazuje da je i on odustao od Puncha i Judy. U dramskom predlošku jedina karakteristika Smrti koju možemo iščitati je da je postao indiferentan. Na Slici 14. vidimo skicu i gotovu lutku Smrti.

Slika 14: skica i gotova lutka Smrti

Kako je vidljivo iz priloženih slika, Smrt je napravljena prema stereotipnim prikazivanjima smrti sa crnom haljom i kapuljačom na glavi te kosturskim licem. Lutka je rađena kako bi se likovno uklopila s ostalim lutkama te su joj istaknute očne duplje i razvučena usta kao i kod drugih likova.

4. OBLIKOVANJE LUTAKA I TEHNOLOŠKA ISTRAŽIVANJA MATERIJALA

Za tip lutaka odabrana je ručna lutka (ginjol) koja se već stoljećima koristi za prikazivanje Puncha i Judy. Za izradu lutaka za predstavu koristila su se klasična obilježja ručnih lutaka koje navodi Županić Benić (Županić Benić, 2009:26)²³: „Ginjol je kao ručna lutka vrlo jednostavna lutkarska forma. Njegov izgled i animacija jednaki su kao i kod drugih tipova lutaka i nisu se puno mijenjali kroz povijest. Prema tome, sama anatomija ginjola sastoji se od triju elemenata: predimenzionirane glave, izraženih ruku i tijela (haljinica koja prekriva ruku glumca lutkara). U osnovi svakog ginjola su tri elementa, no najizraženiji dijelovi lutke jesu glava i ruke, koji su u odnosu na tijelo uvećani kako bi bili vidljivi, a noge joj nisu potrebne, iako su ponekad dodane tijelu i slobodno vise.“ U izradi lutaka slijedilo se pravilo da je glava predimenzionirana i da su ruke izražajne. Veličina glave je određena u suradnji sa glumcima kako bi njima bila pogodna za animaciju, a dovoljno velika kako bi se vidjele likovne značajke koje određuju karakter. Veličina ruku također je napravljena prema uobičajenim veličinama koje su pogodne za animaciju.

U predstavi su sve lutke ginjoli osim lika Smrti koji je štapna lutka budući da se na sceni nalazi tek nekoliko sekundi. Toj lutki nisu rađene ruke te je u glavu, koja je rađena na isti način kao i ostale, nataknut štap na kojeg se nadovezuje široka haljinica u skladu s karakterom. Glave lutaka oblikovane su u glini te potom kaširane pak papirom u 10 slojeva kako je vidljivo na Slici 15. Smjesa za kaširanje koja je korištena sastojala se od vode, tapetnog ljepila i Drvofix ljepila. Breda Vrlo (Varl, 2000:14)²⁴ i za kaširanje navodi tehnike u kojima se za kaširanje koriste papir, gaza ili tanka tkanina u dva do tri sloja na izrezbarenu glavu od stiropora. Prilikom izrade ovih lutaka nije korišten stiropor jer se glina lakše obrađuje te se dobiju ljepši detalji na lutkama. Kaširano je u 10 slojeva umjesto u tri kako bi se dobila veća čvrstoća glave budući da treba podnijeti puno udaraca. Kako bi se dodatno osigurali da glava od udaraca s vremenom neće imati udubljenja ili popucati, glave su popunjavanje standardnom pur pjenom te je izdubljen vrat kako bi se mogao utaknuti tuljac.

---

²³Županić Benić, M. (2009). O lutkama i lutkarstvu. Zagreb:Leykam. Str. 26

²⁴Varl. B. (2000).Ručne lutke-Ginjol. Zagreb: MČUK. Str. 14.

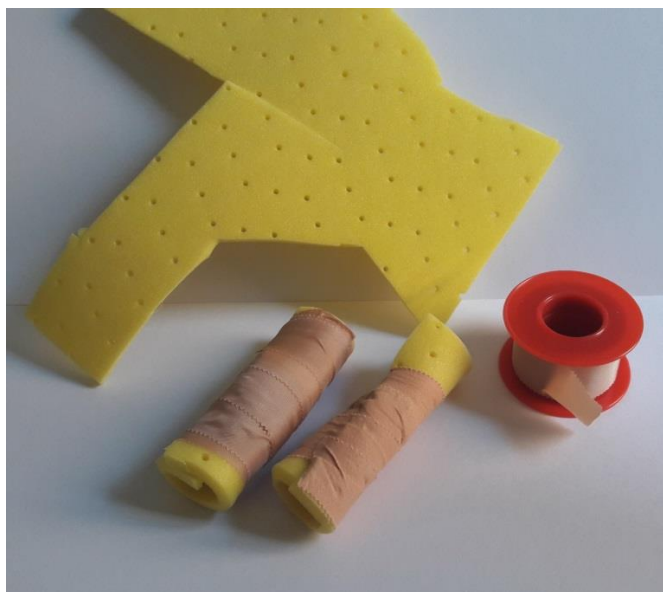

Slika 15.: oblikovanje glave u glini i kaširane pak papirom

Vrat lutaka rađen je sa tuljcem koji je umetnut u glavu. Različiti autori različito nazivaju tuljac pa tako ga Tomanek (Tomanek, 2018)²⁵ naziva „patronom“ i opisuje kao cjevčicu od drva ili tkanine. Varl (Varl, 2000:16)²⁶ opisuje kako tuljac može biti plastična cjevčica ili rađen od kartona tako da pravokutnik kartona savijemo u valjak i ojačamo koncem namotanim oko tuljca. To je tehnika koja se često koristi prilikom izrade tuljaca za ruke i glavu ginjola, ali kod ovih lutaka pozabavili smo se istraživanjem suvremenih materijala. U razgovoru s animatorima ustanovljeno je kako takvi klasični tuljci često žuljaju i ograničavaju animaciju te se s vremenom izobličuju pod utjecajem znoja i trenja. Zbog toga smo odlučili potražiti materijal koji je dovoljno čvrst da osigura zadržavanje na ruci te omogućava protok zraka i manje je neugodan za animaciju. Tuljci su se radili od ortopedske spužve koja se koristi prilikom izrade obuće te je dodatno učvršćena Hanzaplast trakom i omotanim koncem. Materijale i način na koji su korišteni vidljivi su na Slici 16.

²⁵Tomanek, A. (2018). Vrste lutaka. Zagreb/Osijek: HC UNIMA, Matica Hrvatska, ogranak Osijek, Umjetnička akademija u Osijeku. Str. 17.

²⁶Varl. B. (2000). Ručne lutke-Ginjol. Zagreb: MČUK. Str. 16.

Slika 16.: Materijali korišteni za izradu tuljaca

Ortopedska spužva korištena na taj način omogućava protok zraka, ne deformira se pod utjecajem znoja i trenja te je vrlo ugodna za nositi. Ukoliko je tuljac dobro izrađen, animator ima osjećaj kao da tuljac dobro prianja za prst budući da je ovakva spužva dovoljno mekana da se oblikuje prema prstu. Prednost korištenja spužve je što prst jako lijepo ulegne u nju zbog utjecaja trenja te je to čini prilagodljivom različitim veličinama prstiju i pruža osjećaj sigurnosti u animaciji. Zbog svoje mekoće i fleksibilnosti tuljce od spužve dodatno smo pojačali Hansaplast trakom koja je načinjena od tkanine te je samim time pogodna za lijepljenje Drvofixsom. Konac umočen u Drvofiks namotan je na krajevima tuljaca koji se spajaju s ostalim dijelovima lutkina tijela.

Za izradu ruku korišteno je drvo koje je naknadno bojano i spajano na tuljce. Kostimom lutaka prekriveni su spojevi kako bi lutka djelovala uredno i završeno.

Za potrebe transformacije Vraga, od propalice do Vraga kojemu se vratila snaga, bilo je potrebno izraditi bradu koju je moguće skinuti. U glavu Vraga ukaširani su komadići lima koji su izrezani iz poklopaca za teglice te je brada načinjena tako da na krajevima ima malene, ali jake magnete koji se hvataju za lim u glavi Vraga. Sama brada napravljena je od tankog tila na kojeg su vezani komadi vune u pramenovima.

Kroz animaciju lutaka na probama, animatori su bili vrlo zadovoljni težinom lutke i novim tuljcima koji dobro drže formu te se ne kidaju. Lutke koje su kaširane i punjene pur pjenom također se nisu oštetile pod udarcima.

Za bojanje lutaka korištene su akrilne boje u tankim slojevima. Prvo je nanesen temeljni sloj boje koji je pomiješan sa Drvofixsom kako bi se dodatno impregnirale i kako bi

se dobilo na čvrstoći. Lutke su prelakirane bezbojnim mat akrilnim lakom u spreju te se zbog korištenja nisu stvorila oštećenja u vidu skidanja ili ljuskanja boje.

ZAKLJUČAK

Kroz ovaj rad mogli smo vidjeti kako je Punch nastao od Atelanske farse i komedije dell'arte pa do današnjih predstava koje su poznate po cijelome svijetu. Od samih početaka ovakve predstave bile su poznate po isticanju karaktera koji spadaju u određene tipove karaktera koje vidamo u društvu. Od komedije Dell 'arte iz koje se Punch razvio, zadržao je upravo taj aspekt do dana današnjeg. Za predstavu „Judy i Punch“ autori su se poigrali s konceptom tipova suvremenog društva te su klasične likove koji se tradicionalno javljaju u Punchevima predstavama osvježili suvremenim stereotipima, a uvedeni su i novi likovi koji su uklopljeni u sami koncept. Dramaturški i vizualni koncept zasnivao se na kombiniranju tradicionalnog Puncha i suvremenog društva ili, po riječima autora teksta, ideja je bila dekonstrukcija tradicije i socijalnih normi koje su se promijenile u odnosu na vrijeme u kojem su Punch i Judy originalno nastali. Koncept je ostvaren zadržavanjem tradicionalnih boja u kostimu sa suvremenim krojem te vizualnim odrednicama koje su prihvaćene u današnjem društvu kao znakovi određenog tipa karaktera. U kreaciji lutaka i njihovih karaktera, nit vodilja bio je tradicionalni prikaz poznatih likova, ali su svi pomalo ublaženi i nježnije napravljeni u odnosu na tradiciju, budući da je dramaturški smanjena brutalnost karakteristična za lik Puncha. Najveća dramaturška promjena je uloga Judy koja je postala obilježje suvremene, emancipirane žene te ima vlastiti ulogu. Zbog toga najveće odstupanje od tradicije vidimo upravo u izgledu njezina lika. S tehnološke strane, lutke su rađene u tradicionalnom tipu ginjola, ali se istraživalo suvremene materijale i bolja prilagodba u animaciji. Na koncu je stvoren još jedan Punch kojega gledatelj odmah prepoznaje kao Puncha, ali je jasno kako je on, kao i ostali likovi, postao suvremena lutka.

SAŽETAK:

Glavna okosnica ovoga rada pod nazivom „Lutke za predstavu „Judy&Punch““ temelji se na liku Puncha od nekada do danas. Cilj ovoga rada bio je iznaći savršeni spoj tradicije i suvremenoga. Kroz nekoliko poglavlja opisano je nastajanje lika Puncha i predstava karakterističnih za njega kroz povijest. Pratimo njegov razvoj od Atelanske farse, preko komedije dell'arte, do današnjeg oblika te njegovu transformaciju od marionete koja je djelovala u okvirima kazališta do ulične ručne lutke – ginjola kakvim je poznajemo danas. U daljnjem nastavku rada objašnjeni su dramaturški i vizualni koncepti kojima je tradicija prilagođena u suvremenu predstavu po imenu „Judy i Punch“ koja se izvodi kao završni rad nekoliko studenata. Kao produkt ovoga rada nastale su lutke za navedenu predstavu prema konceptu koji je objašnjenom u ovome radu. Objasnjen je vizualni koncept cjelokupne predstave te razrada karaktera i izgleda svakog pojedinog lika koji se pojavljuje u predstavi. Detaljno je opisan način izrade lutaka te istraživanje materijala koje je za svrhu imalo poboljšanje tradicionalnih tehnika izrade lutaka.

KLJUČNE RIJEČI: Punch, Judy, vizualno oblikovanje, lutkarska tehnologija, tradicija, suvremeno

LITERATURA:

1. A BriefHistoryofPunch&Judy. URL:
[https://web.archive.org/web/20101123140814/http://www.speckinspace.com/w
hatsit/history/](https://web.archive.org/web/20101123140814/http://www.speckinspace.com/w
hatsit/history/) (2018-5-5, 20 h)
2. Jurkowski, H. (2005) Povijest europskoga lutkarstva: I. dio, Od začetka do kraja 19. Stoljeća. Zagreb: MČUK.
3. Lazić, R. (2004) Svetskolutkarstvo: Historija, teorija, istraživanja. Beograd: Foto Futura i Radoslav Lazić
4. Mail Online. URL: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2141622/Thats-way-Mr-Punch-celebrates-350-years-recorded-time-diary-Samuel-Pepys.html> (2018-5-5, 20 h)
5. Mrkšić, B. (2006) Drveni Osmijesi: Eseji iz povijesti i teorije lutkarstva. Zagreb: Međunarodni centar za usluge u kulturi.
6. Punch i Judy: Tragična komedija ili komična tragedija. Zagreb: MČUK, 2011.
7. ThePunchandJudyFellowship. URL:
http://thepjf.com/history_of_punch_and_judy.html (2018-5-5, 21 h)
8. ThePunchandJudyCollegeofProfessors. URL: <http://www.punchandjudy.org/> (2018-5-5, 21 h)
9. Tomanek, A. (2018). Vrste lutaka. Zagreb/Osijek: HC UNIMA, Matica Hrvatska, ogranak Osijek, Umjetnička akademija u Osijeku.
10. Varl. B. (2000). Ručne lutke-Ginjol. Zagreb: MČUK.
11. Victoria and Albert Museum. URL:
<http://www.vam.ac.uk/content/articles/t/thats-the-way-to-do-it!-a-history-of-punch-and-judy/> (2018-5-5, 20 h)
12. Županić Benić, M. (2009). O lutkama i lutkarstvu. Zagreb:Leykam.

PRILOG 1: Dramski predložak

„Moderni“ *Punch&Judy*

Autori: Rea Kamenski-Bačun i Luka Vondrak

1. scena – Punch, Lopov, Policajac

policijske sirene, povici

Protrčava Lopov s vrećom novca, Policajac juri za njim pokušavajući ga zaustaviti, neuspješno.

Policajac: **Škotski naglasak* Oy, stop rightthereya bastard!*

Lopov: **cockney naglasak* Ya'll ne'er catch me!*

Glumac izleti od iza paravana vidno uspaničen i zaustavlja scenu.

Glumac: **publici* Ispričavam se, oprostite! *lutkama* Stop, stanite, stanite! *Lutke staju, zbunjeno se pogledavaju* Uh, nismo u Engleskoj.*

Lopov: *Wha...? *Još više zbunjeni**

Glumac: *Ne igramo na engleskom, u Hrvatskoj smo.*

Policajac: *What'd youmean... *pročisti grlo* Kako to misliš u Hrvatskoj?*

Glumac: *Nalazimo se u *grad/prostor igranja* i igramo na hrvatskom.*

Lopov: *Čekaj, zar nisu Punch i Judy tradicija Velike Britanije, a izvođači posebno obrazovani za to i... *Glumac ga intenzivno utišava, odmahuje glavom**

Glumac: **tiho* Nebitno. *normalno* Igramo na hrvatskom, točka.*

Policajac i Lopov: *Pa dobro, ok. Da vratimo od početka scene ili...?*

Glumac: *Ne, već smo oduzeli previše vremena. Tamo gdje ste stali i idemo dalje. *publici* Ispričavam se još jednom, hvala na strpljenju. *izlazi sa scene**

Lopov: *Uh, kako...hoćemo...*

Policajac: *Ja ti dam znak pa krenemo trčati. Može?*

Lopov: *Može. Na tri?*

Policajac: *Da, na tri. *pripreme se* Jedan, dva...*

Lopov: *Točno na tri ili iza tri?*

Policajac: *Iza tri! Ja kažem tri, mali s i krenemo!*

Lopov: *Ok.*

Policajac: *Jedan, dva, tri!*

Mali s i panika prije zaustavljanja se vraća, nastavljaju trčati

Lopov pobjegne Policajcu, ali Punch išeta pred njega sa suprotne strane.

Lopov: *Tko si ti?*

Punch: *Tvoj najveći problem, poslije poreza naravno. Predaj mi vreću!*

Lopov: *Neću!*

Punch: **hvata vreću i poteže*Daj mi vreću!*

Lopov: *Neću!*

Punch: *Daj!*

Lopov: *Ne!*istrgne Punchu vreću* Nabavi svoju! Znaš ti kako je bilo teško ukrasti ovo?! Znaš li ti...*Lopov ide u „mute“, Punch se okrene publici**

Punch: *Uvijek je bolje pustiti druge da obave fizikalnu!*nasmije se**

Lopov: **Punch od iza polako izvlači batinu, Lopov dobiva zvuk*...i onda me policajac skoro pretukao, pa je onaj tip izletio iza paravana i...*Lopov primijeti batinu*Što je to?*

Punch: *Tvoj treći najveći problem.*

“Odalami“ ga preko glave, Lopov se zavrti oko svoje osi i stoji klataći se. Punch ga lagano gurne palicom, a Lopov se sruši uz udarac

Punch: **Uzdahne, sprema palicu i ide prema tijelu Lopova*Nije zabavno kada je ovako lagano.*Uzima vreću s poda, prasne u smijeh i krene odlaziti**

Policajac utrčava u scenu.

Policajac: *Stoj u ime zakona! *Punch se okrene, Policajac iznenađen* Punch, ti lopove! Ti nitkove! Ti pijavice! Ti...*primjetioneesvještenog Lopova* ...si zaustavio kriminalca. *U nevjerici* Što se ovdje dogodilo?!*

Punch: **Publici* Večer će ipak biti zabavna! *Policajcu* Ono što i vidite, službeniče mrka brka! Ja, Punch, zaustavio sam lopova kako bih ga predao čvrstoj ruci pravde koja vitla još čvršćim pendrekom.*

Policajac: **Uznezvjereno* Ne mogu vjerovati da to govorim, ali hvala Punch.*

Punch: *Nema na čemu. A sada vas ja i moja zaslužena nagrada napuštamo. Laku noć.*

Policajac: *Stoj! Taj novac je vlasništvo Marionetten Banke.*

Punch: *Sad je moje vlasništvo.*

Policajac: *Znao sam da si pokvaren kao i uvijek! Dolazi vamo!*

Policajac nasrne na Puncha pendrekom. Punch se vješto izmiče i ruga se Policajcu. Udari ga vrećom i pobjegne. Policajac ga slijedi van scene i ulijeće u praznu scenu. Ogledava se, traži. Punch izviri par puta, smijuljeći se. Policajac ga panično traži

Policajac: *Gdje si!?*

Punch izviri iza policajca od gore ili od dolje

Punch: *šaptom* *Ovdje.*

Zgrabi policajca koji vrisne i odvuče ga

2. scena – Punch, Judy

*Čak sam i ime promijenila za tebe – 356. godišnjica

Judy na sceni živčani jer Puncha nema. Punch upada u stan, ekstatičan.

Punch: Judy, doma sam! *Pušta vreću novaca, /rasprema se/ vadi batinu*

Judy: *šuti i gleda ga*

Punch ide u kuhinju

Punch: *iz kuhinje* Tava ili valjak ljubavi?

Judy ga mrzi na daljinu, tiho.

Punch: *proviri iz kuhinje, drži tavu i valjak* Koje ćeš? *Dolazi do nje, ostavlja alat ispred*

Judy: *hladno* Ne.

Punch: *zbunjeno* Zašt... *u iščekivanju* Ah, ti bi nešto novo, nešto divlje?! Možda bat *izvuče bat, baci ga*, <nešto>, satara *izvuče sataru, pun nade*?

Judy: Ništa od toga.

Punch: Što?

Judy: Nema batinanja.

Judy odbija suradnju, Punch želi svoju godišnjicu i batinanje, a ona bar malo pažnje, ljubavi i nježnosti. On neće. Nakon 365 godina joj je dosta, „Batina ili ja!“. Batina pobjeđuje, ona bjesni, istrgne mu batinu i baci kroz prozor, navještava mu osvetu. Exit Judy. Judy proviri, uzme vreću, ode.

3. scena – PROMJENA – Judy i Policajac Bakica

Ulica, raskrižje, **semafor** (svjetla u boji?). Cesta je pusta, nema žive duše, ali crveno svjetlo je upaljeno. Bakica odlučuje prijeći cestu, te na sredini ceste začuje povik. Ulijeće policajac i „tackle“-a bakicu na cestu. Bakica je na zemlji, Policajac joj govori kako ne smije prelaziti crveno svjetlo jer ugrožava svoju sigurnost i zdravlje. Bakica se pokušava ustati. *Ostanite na zemlji, morati ću vas uhititi!* Bakica se žali na bol, mora kod doktora *Ne odupirite se, pojačanje, pojačanje, ovo je sve za vaše dobro! Bakica se samo pokušava ustati. Policajac ju lupa, prestrašeno zove pojačanje. Ulazi Judy *Gospođo, ne preko crvenog! U opasnosti ste!* Ide na Judy ali ona ga razvali tavom preko glave i nagazi na njega. Bakica pobjegne. Judy mu objasni tko je ona i da mu nudi Puncha. Policajac ne želi, no ona nudi šansu i opremu s novcem kojeg je uzela. Igra na Policajčevu sramotu i povijest kako bi ga razljutila dok on ne pristane. Oni odu.

4. scena – Punch, Policajac, Bakica

Isto mjesto radnje, prazna scena.

Ulazi Punch. Čekao je Judy cijelu noć, te ju odlučio tražiti. *Judy! Judy!* On luta gradom i doziva ju. Prelazi scenu *Nije ni ovdje – publici* Dolazi do drugog kraja scene no zabije se u cijev koja izlazi iz paravana. Izlazi Policajac, oboružan tenkom i riot opremom. Policajac prilazi do sredine ceste, sprema se opaliti. Ulazi bakica, krene izlaziti, ali iskoristi priliku i prišulja se policajcu s leđa, odalami ga torbicom preko glave. *Ne preko crvenog!* Bakica izlazi. Policajac se ustaje, Punch iza njega. Prebije ga, iskamči iz njega info.

*Odakle ti to?! Dobio sam! Od koga? Od Judy! Judy?! Gdje je otišla? Ne znam točno, ali znam da će ti postati *vraški* opasno. Što? Što, što? Što to znači? Pa, pitao si me gdje je otišla. Znam, nisi mi odgovorio. Jesam! Nisi. Pa, rekao sam da će postati *vraški* opasno...kontaš? Ne. Pa, *vraški*, kao igra riječima, to rade u filmovima...uh, ošla je k vragu. Ah, k vragu. Ok.*

Punch mu namjesti glavu (golf) i odalami ga van scene.

5. scena – Judy, Vrag, Bakica

Ulica, ali loš dio grada. Kontejneri, socijalističke zgrade, nepismene parole grafitima.

Ulazi Vrag (ofucan, brada, polomljen rog, trošna odjeća s vrećom plastičnih boca na leđima) hoda i zakači bocu na podu * Vrag: Oh, Jana: „Citat pun nade.“. Tu još nemam.* Sprema bocu. Ulazi bakica, prilazi Vragu. * Vrag: Oprostite, imate li možda...? Ugh, fuj, smrdi, iš!* Izvrjeđa ga i ode. Vrag krene mantrati, ulazi Judy. Vrag ju prepoznaje *Judy: imam nešto za tebe. Vrag: Bocu? Judy: Ne.* Judy mu nudi moć, povratak u slavu, Punchevu smrt, ali on odbija govorom da se promijenio, pokajao, i kontrira joj poslovicama i zen filozofijom. Ona nastavlja svoj „salespitch“, na kraju izvlači ugovor. Vrag postaje kao dugogodišnji „junkie“ na odvikavanju i poklekne pred ugovorom. On ga uzme, potpiše, Judy potpiše. Nastaje kaos, vraćaju se vile, nestaje brada i Vrag je u punoj snazi ponovno. Zgrabi Judy i izlaze.

6. scena – Punch, Vrag

Isto mjesto radnje, prazna scena.

Ulazi Punch dozivajući Judy, sad već malo izmoreno. Iz vatre se pojavljuje Vrag u punoj snazi. Kreće na Puncha bez puno okolišanja i bore se. Vrag ga napada vilama i baca vatru, Punch se nakon kratke tučnjave povlači odakle je došao. Vrag ga prati.

Promjena scenografije, raskrižje.

Vrag ulazi u praznu scenu dozivajući Puncha koji proviri sa druge strane. Vrag ispali vatru, Punch pobjegne i čuje se gorenje fitilja. Vrag, zbunjen, prilazi rubu i zabije se u cijev koja izlazi. Punch izlazi na tenku, Vrag (za sebe i publiku) izgovori svoj omiljeni citati sa boce Jane i biva propucan van scene. Punch ga prati.

Promjena scenografije, loša ulica.

Uljeću vile, zabijaju se o pod. Uljeće Vrag, nabija se na vile. Ulazi Punch, skida Vraga s vila za vrat. *Punch: Gdje je Judy? Vrag: *Mjesto radnje** Punch ga vrati na vile i ode dalje. Vrag ima trenutak kontemplacije, udahne, krene „mantrati“ i skakutati van scene na vilama uz jauke.

** Još odrediti

7. scena – Punch, Judy, Vrag, Policajac

Mjesto radnje**

Bakica na sceni, ulazi Vrag skačući na vilama, dolazi do Bakice. *Vrag: Oprostite, možete li mi... Bakica: Fuj, iš, to kod kuće radi, perverznejak!* Odalami ga torbicom, Vrag padne. *Bakica: Jesam za ovo na referendum išla?!* Ulazi Policajac, Bakica ga primjeti i bježi. Policajac dolazi do Vraga koji ga moli za pomoć. Policajac hvata vile, Judy ulazi i promatra to (1,2,3 igra, pingpong). Judy odgurne Policajca, izvuče vile i drži ih. Ispituje ih o Punchu,

oni priznaju poraz, Judy ih grdi. Ulazi Punch *Judy, pa tu si, tražio sam te posvuda! A i batinu sam našao!* Judy, bijesna, preuzima stvari u svoje ruke i podigne vile na njega. Održava mu bukvicu o tome da mu nije stalo do nje, samo do batine. *Punch: Ali Judy, bez tebe, moja batina je beskorisna. Judy: Što? Punch: S drugima je mehanika, navika, ali jedino tebe tučem s ljubavlju . Policajac i Vrag: Molim?! Punch: Dok nas Smrt ne rastavi.* Smrt uđe, pogleda, odluči bolje ne, ode. Judy baci vile iza (Vrag ih dobije u prsa?), izvadi tavu. *Judy: Sretna 365. godišnjica ljubavi. Policajac i Vrag: Ozbiljno?!* Judy odalami Puncha preko glave, on uz sretan povik pada u njen zagrljaj. Policajac i Vrag odustaju. Policajac baca opremu *Policajac: Odustajem, ionako kreće sezona biciklista.* Začuje se zvonce od iza, Policajac entuzijastično otrči u lov. **Judy povremeno klepiPuncha preko glave, s ljubavlju.** Vrag izvlači vile iz sebe, baci ih, nalijepi si brkove, uzme vreću s bocama, citira Janu na temu ljubavi i izlazi. Judy ostavlja tavu, povlači Puncha na noge. *Judy: Dođi ljubavi, ostavila sam peglu da se grije...za nas. Punch i Judy izlaze uz Šajetin*On me voli.*

***Opcija: Judy je sve ovo isplanirala i tek na kraju priznaje da je ovo njen poklon za godišnjicu Punchu.

KRAJ